

PREDGOVOR

Kao student osnovnih studija etnomuzikologije, započela sam veoma zanimljiva i nepredvidljiva terenska istraživanja tradicionalne muzike Srba u Banatu u proleće 1994. godine. Najpre sam bila usredsređena na seosku pevačku praksu okoline grada Pančeva (Литвиновић 1999b), što je u periodu prve polovine 1990-ih godina obeleženih inflacijom bilo jedino moguće realizovati zbog velikih teškoća finansijske i organizacione prirode. Vremenom sam, ipak, geografski prostor etnomuzikoloških istraživanja značajno proširila. Narednih desetak godina posvetila sam beleženju i proučavanju pevačke prakse Srba starosedelaca naseljenih u selima širom Donjeg Banata (Ракочевић 2002). Početno usmerenje na pevačku praksu, proširilo se ne samo na instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu muziku, već i na plesnu praksu žitelja Banata. Zbog toga sam u okviru doktorske teze, koju sam prijavila 2004. godine na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, a odbranila 2009. godine pod nazivom *Tradicionalna igra i muzika za igru Srba u Banatu u svetlu uzajamnih uticaja*, želela da objedinim teoretsko-naučni etnomuzikološki i etnokoreološki narativ o muzičkom i plesnom tradicionalnom izrazu. U dodiru sa analitičkim promišljanjem kompleksnih formi banatskog tradicionalnog plesa, čija je osnovna karakteristika varijantni tok plesne strukture i forme, i različitost muškog i ženskog izvođenja, osnovni cilj istraživanja usmerila sam ka pronalaženju odgovarajuće metodologije koja će omogućiti razumevanje plesnog procesa. Predstavljanju ovog analitičkog, apstraktnog teoretsko-naučnog aparata uporedne strukturalno-formalne analize tradicionalnih plesova, posvećen je sadržaj moje doktorske disertacije koja je objavljena 2011. godine (Rakočević 2011).

Uporedo sa porastom naučne znatiželje koja me je vodila u pravcu pokušaja celovitog i dubinskog razumevanja svih raznovrsnih tradicionalnih oblika muzičkog i plesnog izražavanja Srba na području Donjeg Banata, širio se i početni geografski prostor mojih istraživanja. Usredsređenost na Donji Banat se spontano proširila na istraživanje svih područja Banata koja pripadaju Republici Srbiji, a što me je, dalje, vodilo do potrebe za prevazilaženjem administrativno-geografskih, odnosno državnih i regionalnih granica istraživanja u trenutnim, a verujem i u budućim profesionalnim znatiželjama.

Izuzetno brojni i sadržajno raznovrsni podaci o pojedinačnim tradicionalnim plesovima Srba u Banatu nisu, međutim, do sada u većoj meri našli put do naučne javnosti, niti šire čitalačke publike. Ova knjiga, dakle, sadrži do sada mahom neobjavljene podatke o tradicionalnim plesovima Srba u Banatu, a pored toga, objedinjava, sažima i sistematizuje dosadašnje znanje o njima. Namenjena je široj čitalačkoj publici koja obuhvata stručnjake iz oblasti etnokoreologije, etnomuzikologije, folkloristike, etnologije i antropologije, ali, s druge strane i u većoj meri, rukovodioce brojnih kulturno-umetničkih društava, kao i izvođače tradicionalnih plesova na sceni.

S obzirom na to da je Banat izrazita multietnička i multikulturna sredina podaci o tradicionalnim plesovima Srba na ovom prostoru trebalo bi da budu, ne samo sagledani u kontekstu interkulturnih prožimanja (Ракочевић 2012b), već dostupni i čitalačkoj publici koja ne govori srpski jezik, ali traga za komparativnim sagledavanjem procesa akulturacije koji već vekovima oblikuju kulturnu praksu žitelja Banata. Zbog toga je u ovoj knjizi rezime na engleskom jeziku obimniji nego što je to uobičajeno, a naslovi bibliografskih jedinica na srpskom jeziku su dati i u engleskom prevodu.

Važno je napomenuti da je ova neprocenjiva građa, koja je pohranjena u vidu arhiviranih video i audio zapisa, i koja je do sada samo u segmentima predstavljena javnosti, dopunjena podacima o tradicionalnim plesovima Srba iz rumunskog dela Banata, koje sam sakupila u okviru nekoliko terenskih istraživanja Dunavske klisure 2010, 2011. i 2012. godine. Proučavanja rumunskog dela Banata ne bi bila moguća bez finansijske podrške i pomoći u organizaciji entuzijasta iz Akademskog društva za negovanje muzike „Gusle“ iz Kikinde, te Zoranu Petroviću i Dušanu Dejancu ovom prilikom iskazujem posebnu zahvalnost. Pored „Gusala“ boravak u selima Dunavske klisure pomogao je i Savez Srba u Rumuniji na čelu sa Slavomirovom Gvozdenovićem, a od 2012. godine i Ognjanom Krstićem. Osim njih,

boravak u selu Svinica u Klisuri, omogućio je seoski knez Nikola Kurić. Svima njima dugujem veliku zahvalnost.

Podacima sakupljenim na teritoriji Rumunije pridruženi su rezultati dragocenih istraživanja Igora Popova koji je, pored toga, što je zajedno sa mnom boravio u Dunavskoj klisuri, u više navrata istraživao i plesnu praksu Srba u Gornjem Banatu i Pomorišju (Попов И. 2009. i 2012).

Zahvaljujući inicijativi Srpskog instituta iz Budimpešte, kao i zalaganju direktorke Srpske dvojezične osnovne škole iz Batanje Vere Pejić-Sutor, u septembru mesecu 2012. godine sam imala priliku da istražujem muzičku i plesnu praksu najistočnijeg pomoriškog sela u kojem žive Srbi – Batanje. Budući da batanjski Srbi nemaju svest o pripadnosti banatskoj kulturnoj matrici (ovde je prisutna geografska identifikacija kazivača samo sa lokalnim prostorom – Batanjom i donekle, Pomorišjem), ova izuzetna građa neće biti uvrštena u ovu knjigu. Šestodnevno iskustvo boravka u Batanji i istraživanja tradicionalne i savremene plesne prakse njenih žitelja, predstavlja neprocenjivo iskustvo koje je doprinelo sagledavanju banatskih plesova u centralnoevropskom kontekstu.

Veliku zahvalnost osećam i prema kolegama i saradnicima koji su iščitali rukopis ove knjige i korisnim sugestijama doprineli da on bude bolji. To su etnokoreolog i etnolog prof. dr Olivera Vasić, etnomuzikolog dr Jelena Jovanović, etnomuzikolog i etnokoreolog master Zdravko Ranisavljević i umetnički rukovodilac KUD-a „Stanko Paunović“ i koreograf Dejan Trifunović. Drage kolege i prijatelji koji su već godinama posvećeni proučavanju rumunske tradicionalne plesne prakse, Liz Meliš (Liz Mellish) i Nik Grin (Nick Green), mnogo puta su mi veoma pomogli brojnim i iscrpnim diskusijama o banatskim plesovima, kao i time što su za ovu knjigu lektorisali tekst rezimea na engleskom jeziku. Zahvaljujući plodnim diskusijama sa etnomuzikologom Diterom Kristensenom (Dieter Christensen) mnoge stavove o istraživanju banatske plesne prakse sam tokom rada na rukopisu neprestano preispitivala i korigovala, a tekst na engleskom jeziku u potpunosti uobličila. Svima njima se ovom prilikom javno zahvaljujem.

Pored pojedinaca i institucija koje su omogućile, pomogle ili olakšale boravak i rad na terenu i na uobličavanju rukopisa, ovom prilikom iskazujem veliku zahvalnost i brojnim kazivačima, pevačima, muzičarima i igračima, koji su svoje znanje o banatskim plesovima nesebično, ponekad i nesvesno, sve ove godine delili sa mnom. Svaki boravak na terenu, svako poznanstvo, pa čak i usputni razgovori, neprocenjivo su me obogatili u profesionalnom i ličnom smislu. Iskustva i znanja

o tradicionalnim plesovima, koja su stečena u susretu sa Banaćanima, ne samo Srbima, već i pripadnicima drugih etničkih zajednica, predstavljaju samu srž ove knjige. Prema svim mojim kazivačima osećam duboko poštovanje, te im ovom prilikom izražavam iskrenu i neizmernu zahvalnost.

Pomenimo još i to da je štampanje knjige *Tradicionalni plesovi Srba u Banatu* omogućilo Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva, kao i Sekretarijat u oblasti kulture i umetnosti Grada Pančeva. Osobama iz ovih institucija koje su podržale ovu knjigu u rukopisu i donele odgovarajuće odluke u pravcu omogućavanja njenog objavljivanja takođe dugujem zahvalnost.

Na kraju, važno je istaći i činjenicu da tradicionalni plesovi kojima je posvećena ova knjiga više uglavnom ne žive u aktivnoj praksi stanovnika Banata, te će etnokoreološki monografski narativ o njima, doprineti istorijskom sagledavanju plesne prakse Srba na ovom području.